

Pikaopas pikkulintujen tunnistamiseen

Kaikista lintulautavieraista juuri pikkulintujen tunnistaminen — tai lajinmääritys, kuten lintuharrastajapiireissä tavataan sanoa — on haastavin tehtävä. Pikkulintulajeja on paljon, monet niistä ovat keskenään hyvin samannäköisiä ja pienen koon vuoksi lintujen tuntomerkkejä on usein vaikea nähdä. Helpottaakseni tehtävää laadin heti tähän kirjan alkuun määrityskaavion, joka toivoakseni auttaa ja nopeuttaa lintulaudalla näkemäsi pikkulinnun lajinmääritystä.

Kaaviossa ei ole mukana aivan kaikkia tässä kirjassa esiteltäviä pikkulintuja vaan ainoastaan sellaiset, joilla on helposti havaittavia ja huomiota herättäviä väri- tai muototuntomerkkejä tai erikoisia käyttäytymispiirteitä. Sama laji voi esiintyä useammassakin kuin yhdessä kaavion kohdassa.

Pikaopasta käytetään yhdessä varsinaisen lajiesittelyosion kanssa (s.10–17), jossa esitetään kaikki tavallisimmat lintulautavieraat tuntomerkkeineen ja valokuvineen. Kunkin lajin oma esittelysivu on mainittu kaaviossa lajinimen jälkeen.

Pikaoppaan käyttö: Jos esimerkiksi huomaat linnulla oranssia rinnassa, hae ensin kyseinen tuntomerkki kaaviosta. Sen jälkeen katso samasta kohdasta, millä kaikilla lajeilla tuo tuntomerkki voi esiintyä ja miten ne erotetaan toisistaan. Vertaile mihin kyseisen kohdan lajeista muut havaitsemasi tuntomerkit sopivat. Jos siis esimerkiksi näet oranssirintaisella linnullasi ohuen tikkunokan, kyseessä on punarinta, koska muilla kyseisen kohdan lajeilla on paksu nokka.

Oranssia rinnassa

Tikkunokka ja -koivet. Oranssi ulottuu yhtenäisenä naamaan asti. Päältä tasaisen ruskea. **Punarinta (s. 12)**.

Paksu lyhyt nokka. Oranssia myös hartioilla ja siivissä. Pää tumma. **Järripeippo (s. 15)**.

Paksu lyhyt nokka. Selvästi edellisiä lajeja (ja talitiaista) kookkaampi. Vatsa- ja selkäpuoli laajalti oranssit, samoin pää. **Taviokuurna (s. 17)** (naaras).

Punaista rinnassa

Höyhenpuku kauttaaltaan vaalea tummin pitkittäisviiruin. Otsa punainen. **Urpiainen (s. 16)** (koiras).

Lähes koko vatsapuoli (persikan)punainen. Selkä tuhkanharmaa. Päälaki musta. **Punatulkku (s. 17)** (koiras).

Selvästi edellisiä lajeja (ja talitiaista) kookkaampi. Vatsa- ja selkäpuoli laajalti (karmiinin)punaiset, samoin pää. **Taviokuurna (s. 17)** (koiras).

Punaista otsassa

Mustavalkean kirjava, vain talitiaisen kokoinen tikka. Nokka naskalimainen. Liikkuu kiipeilemällä puunrungolla. **Pikkutikka (s. 12)** (koiras).

Päässä voimakkaat puna-valko-mustat kuviot, siivillä keltainen laikku. **Tikli (s. 16)**.

Höyhenpuku kauttaaltaan vaalea tummin pitkittäisviiruin. **Urpiainen (s. 16)**.

Alta kokonaan sitruunankeltainen. Nokka naskalimainen.

Pää mustavalkeakuviainen. Musta juova kurkusta jalkoväliin. **Talitiainen (s. 13)**.

Pää sinivalkeakuviainen. **Sinitiainen (s. 13)**.

Kokonaan valkea pää

Hyvin pieni (talitiaista pienempi). Pyrstö ruumista pitempi. Liikkuu puissa.

Pyrstötiainen (s. 13).

Talitiaista kookkaampi. Liikkuu maassa, yleensä parvissa. **Pulmunen (s. 17)**.

Selvärajainen valkea poskilaikku

Alapuoli valkeahko, päälaki musta.

Päältä tasaisen harmaa. **Hömötiainen (s. 13)**.

Valkea niskalaikku. Siivillä valkeat täpläriivit. **Kuusitiainen (s. 13)**.

Alapuoli valkeahko, päälaki tummanruskea.

Nokka naskalimainen. Kyljet ruosteenruskeat. Selkä lämpimänruskea, viiruton. Vain Pohjois-Suomessa. **Lapintiainen (s. 13)**.

Nokka paksu. Poskissa musta täplä. Selkä tummanruskea, pitkittäisviiruin. **Pikkuvarpunen (s. 15)**.

Alapuoli keltainen.

Pää mustavalkeakuviainen. **Talitiainen (s. 13)**.

Pää sinivalkeakuviainen. **Sinitiainen (s. 13)**.

Musta lakki (päälaki).

Nokka hento. Päältä tasaisen harmaanruskea, alta tasaisen vaalea.

Mustapääkerttu (s. 17) (koiras).

Nokka naskalimainen. Posket valkeat, leukalappu musta.

Päältä tasaisen harmaa. **Hömötiainen (s. 13)**.

Valkea niskalaikku. Siivillä valkeat täpläriivit. **Kuusitiainen (s. 13)**.

Nokka paksu ja lyhyt. Alta kauttaaltaan punainen (koiras) tai rusehtava (naaras).

Päältä tuhkanharmaa. **Punatulkku (s. 17)**.

Tummanruskea lakki (päälaki).

Nokka hento. Päältä tasaisen harmaanruskea, alta tasaisen vaalea.

Mustapääkerttu (s. 17) (naaras).

Nokka naskalimainen. Posket valkeat, musta leukalappu. Kyljet ruosteenruskeat, selkä lämpimänruskea. Vain Pohjois-Suomessa. **Lapintiainen (s. 13)**.

Nokka paksu. Valkeissa poskissa musta täplä. Selkä ruskea, tummaviiruin. **Pikkuvarpunen (s. 15)**.

Kokotumma, talitiaista selvästi suurempi lintu.

Yhtenäisen hiilenmusta (koiras) tai tummanruskea (naaras) höyhenpuku, ei täpliä. Pyrstö pitkä. Liikkuu maassa yleensä tasajalkaa hyppien. **Mustarastas (s. 12).**

Mustahko höyhenpuku kauttaaltaan vaaleatäpläinen. Pyrstö lyhyt. Liikkuu maassa vuoroaskelin. **Kottarainen (s. 17).**

Keltaista ja vihertävää vaihtelevasti vatsa- ja/tai selkäpuolella. Paksu nokka.

Höyhenpuku viiruton tai vain himmeäkuviainen. Siivillä keltainen pitkittäisjuova. Yläperä vihreä. **Viherveippo (s. 16).**

Hyvin pieni (vertailulajeja ja talitiaista pienempi) ja lyhytprystöinen. Kupeilla vahvaa pitkittäisviirutusta. Siivillä keltaiset poikittäisjuovat. Yläperä keltainen. **Vihervarpunen (s. 16).**

Hoikka, kauttaaltaan pitkittäisviiruin. Pyrstö pitkä. Yläperä punaruskea. **Keltasirkku (s. 16).**

Päälaella pitkä töyhtö.

Pieni (talitiaista pienempi). Töyhtö ja koko pää mustavalkeakuvioidet. Päältä tasaisen tummanruskea, alta valkeahko. **Töyhtötiainen (s. 13).**

Kookas (talitiaista selvästi suurempi). Kauttaaltaan (myös töyhtö) punertavanruskea. Siivillä ja pyrstössä keltaisia kuvioita. Isoissa parvissa. **Tilhi (s. 17).**

Liikkuu pääasiassa kiipeilemällä puunrungolla.

Kiipeilee puunrungolla aina pää ylöspäin. Nokka naskalimainen. Höyhenpuku mustavalkean kirjava. **Pikkutikka (s. 12).**

Kiipeilee puunrungolla sujuvasti myös pää alaspäin. Nokka naskalimainen. Alta puhtaanvalkea, päältä siniharmaa. **Pähkinänakkeli (s. 14).**

Kapuaa puunrunkoa tyvestä ylöspäin samalla spiraalimaisesti puuta kiertäen, kunnes lennähtää seuraavan puun tyveen. Nokka ohut, pitkä, alaskaareva. Alta puhtaanvalkea, päältä ruskeankirjava. **Puukiipijä (s. 14).**

Erittäin pitkä pyrstö (ruumista pitempi). Pää ja vatsapuoli puhtaanvalkeat. **Pyrstötiainen (s. 13).**

Valtava kekonokka. Kookas (talitiaista selvästi suurempi). Höyhenpuku pääosin punertavanruskea, voimakaskuviainen. Siivillä leveä vaalea juova. **Nokkavarpunen (s. 17).**